

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

**СИНТАКСИЧНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ЕКСПРЕСИВНОСТІ У
РОСІЙСЬКОМОВНОМУ НОВИННОМУ ДИСКУРСІ УКРАЇНСЬКИХ
ІНТЕРНЕТ-ВИДАНЬ**

Виконала: студентка 2 курсу, гр. 8.0351-р/з
спеціальності 035 «Філологія»,
спеціалізації 035.034 «Слов'янські мови та
літератури (переклад включно), перша –
російська»,
освітньої програми «Російська мова і зарубіжна
література. Друга мова»

_____ Д.О. Богочарова

Керівник _____ доц. І.Л. Мацегора

Рецензент _____ доц. Т.О. Хейлік

**ЗАПОРІЖЖЯ
2022**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет *філологічний*
Кафедра *слов'янської філології*
Рівень вищої освіти *магістр*
Спеціальність *035 «Філологія»*
Спеціалізація *035.034 «Слов'янські мови та літератури (переклад включно),
перша – російська»*
Освітня програма *«Російська мова і зарубіжна література. Друга мова»*

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Павленко І.Я.

« ___ » _____ 2022 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА**

Богочаровій Діані Олександрівні

1. Тема роботи: *Синтаксичні засоби формування експресивності у російськомовному новинному дискурсі українських інтернет-видань керівник роботи - к. філол. н., доц. Мацегора І.Л.*
затверджені наказом ЗНУ від «02» жовтня 2022 р. № 808-с
2. Строк подання студентом роботи: 16.11.2022 р.
3. Вихідні дані до роботи: *російськомовні версії інтернет-видань "Обозреватель"; "Кореспондент.нет"; "Деро.иа". Наукові роботи та праці, присвячені проблемам медіалінгвістики, експресивного синтаксису, стилістиці*
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки:
 - 1) *Теоретичні засади дослідження експресивного синтаксису у мовознавстві*
 - 2) *Структурно-семантичні типи експресивних одиниць у новинному дискурсі інтернет-видань*
5. Перелік графічного матеріалу: _____

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Мацегора І.Л., доцент		
2	Мацегора І.Л., доцент		
Вступ, висновки	Мацегора І.Л., доцент		

7. Дата видачі завдання 01.09.2022 р.**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Назва етапів написання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	<i>Збір та систематизація матеріалу</i>	<i>Вересень 2022 р</i>	
2	<i>Аналіз наукової літератури</i>	<i>Вересень 2022 р</i>	
3	<i>Вступ</i>	<i>Жовтень 2022 р.</i>	
4	<i>Розділ 1. Теоретичні засади дослідження експресивного синтаксису у мовознавстві</i>	<i>Жовтень 2022 р.</i>	
5	<i>Розділ 2. Структурно-семантична характеристика експресивних одиниць у новинному дискурсі інтернет-видань</i>	<i>Листопад 2022 р.</i>	
6	<i>Висновки</i>	<i>Листопад 2022 р.</i>	
7	<i>Експертиза роботи, нормоконтроль</i>	<i>Грудень 2022 р.</i>	
8	<i>Захист кваліфікаційної роботи</i>	<i>Грудень 2022 р.</i>	

Студент

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Нормоконтроль пройдено.

Нормоконтролер _____

(підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Текст кваліфікаційної роботи магістра 46 с., опрацьовано 46 джерел

ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ – засоби експресивного синтаксису в російськомовному новинному дискурсі українських інтернет-видань

ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ – структурно-семантичні, функціонально- стилістичні особливості й експресивні можливості засобів експресивного синтаксису в російськомовному новинному дискурсі українських інтернет-видань.

МЕТА РОБОТИ полягає в тому, аби дослідити особливості функціонування засобів експресивного синтаксису в художньому мовленні, зокрема у новинному дискурсі російськомовних версій інтернет-видань "Обозреватель"; "Кореспондент.нет"; "Деро.ua.

Для досягнення зазначеної мети було розв'язано такі **ЗАВДАННЯ**:

- досліджено історію вивчення експресивного синтаксису;
- розкрито зміст понять «експресія», «експресивність», «емоційність» і визначити їх диференційні ознаки;
- окреслено основні підходи до класифікації засобів експресивного синтаксису, запропонованих різними науковцями;
- класифіковано засоби експресивного синтаксису за структурою, семантикою та функціями;
- з'ясовано особливості функціонування засобів експресивного синтаксису в медіамовленні.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ: теоретичний аналіз, критичний аналіз, теоретичний синтез, системний аналіз, описовий метод

НАУКОВА НОВИЗНА полягає в тому, що в магістерській роботі вперше проаналізовано особливості функціонування засобів експресивного синтаксису різних типів у новинному дискурсі інтернет-видань "Обозреватель"; "Кореспондент.нет"; "Деро.ua.", зроблено спробу з'ясувати їх функціональне навантаження.

ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ роботи полягає у тому, що результати магістерської роботи, фактичний матеріал можуть бути використані в практичній професійній діяльності, в розробках проблеми експресивного синтаксису, при вивченні структури та функцій засобів експресивного синтаксису.

ЕКСПРЕСИВНІСТЬ, ЕМОЦІЙНІСТЬ, ЕКСПРЕСІЯ, СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ ТИП, СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНЕ ЧЛЕНУВАННЯ, НОВИННИЙ ДИСКУРС

ABSTRACT

The text of the master's thesis is 46 pages, 46 sources are processed

OBJECT OF RESEARCH - means of expressive syntax in the Russian-language news discourse of Ukrainian online publications

SUBJECT OF RESEARCH - structural-semantic, functional-stylistic features and expressive possibilities of means of expressive syntax in the Russian-language news discourse of Ukrainian online publications.

THE PURPOSE OF THE WORK is to investigate the peculiarities of the functioning of means of expressive syntax in artistic speech, in particular in the news discourse of the Russian-language versions of the online publications "Obozrevatel"; "Correspondent.net"; "Depo.ua.

To achieve the specified goal, the following **TASKS** were solved:

- the history of the study of expressive syntax was investigated;
- the meaning of the concepts "expression", "expressiveness", "emotionality" is revealed and their differential features are determined;
- the main approaches to the classification of means of expressive syntax proposed by various scientists are outlined;
- means of expressive syntax are classified according to structure, semantics and functions;
- the peculiarities of the functioning of means of expressive syntax of media communication are clarified.

RESEARCH METHODS: theoretical analysis, critical analysis, theoretical synthesis, system analysis, descriptive method

SCIENTIFIC NOVELTY consists in the fact that in the master's thesis, for the first time, the peculiarities of the functioning of the means of expressive syntax of various types in the news discourse of the online publications "Obozrevatel" have been analyzed; "Correspondent.net"; "Depo.ua., an attempt was made to find out their functional load.

The **PRACTICAL SIGNIFICANCE** of the work consists in the fact that the results of the master's work, factual material can be used in practical professional activities, in the development of the problem of expressive syntax, in the study of the structure and functions of means of expressive syntax.

EXPRESSIVENESS, EMOTIONALITY, EXPRESSION, STRUCTURAL-SEMANTIC TYPE, STRUCTURAL-SEMANTIC MEMBERSHIP, NEWS DISCOURSE

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКСПРЕСИВНОГО СИНТАКСИСУ У МОВОЗНАСТВІ	10
1.1. Поняття «експресія», «експресивний синтаксис» у лінгвістиці	10
1.2. Типологія засобів експресивного синтаксису	10
1.3. Виразальні можливості засобів експресивного синтаксису.....	18
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕКСПРЕСИВНИХ СИНТАКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ У НОВИННОМУ ДИСКУСРІ ІНТЕРНЕТ-ВИДАНЬ.....	25
2.1. Структурно-семантичне членування як засіб експресивності....	25
2.1.1 Парцеляція на рівні простого речення.....	25
2.1.2 Парцеляція на рівні складного речення.....	27
2.2. Структурно-семантичні типи речень як засіб експресивності ...	28
2.2.1 Суб'єктивно-модальні компоненти.....	28
2.2.2 Еквіваленти речення.....	29
2.2.3. Експресивність питальних та окличних речень.....	32
ВИСНОВКИ	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	42

ВСТУП

В умовах сучасного розвитку лінгвістики все більше зростає інтерес до експресивної лексики, яка становить окрему якісно особливу групу. Емоційно-експресивний синтаксис розглядається як широке поняття, що відзначається адекватним, оптимальним і цілеспрямованим донесенням до читачів (слухачів) емоційної, змістової та модальної сторін повідомлення, виражаючи при цьому найрізноманітніші відтінки людських емоцій. Тому багато письменників різних літературних родів і різних епох використовували у своїй творчості різноманітні засоби експресивного синтаксису, завдяки яким письменник може викликати емоції у читача (слухача), звернути увагу на важливі деталі та створити бажану атмосферу у творі.

Попри те, що проблему експресивності й експресивного синтаксису досліджують вже багато років, досі немає єдиного та однозначного погляду на його статус і тлумачення. Експресивний синтаксис часто ставав і стає об'єктом досліджень вітчизняних та зарубіжних лінгвістів, таких як Е. Береговська, В. Виноградов, Е. Геллер, Н. Гуйванюк, А. Загнітко, О. Золотова, В. Чабаненко, Р. Якобсон та ін.

Вивчення засобів експресивного синтаксису у сучасних медіа дає змогу дослідити особливості вживання цих одиниць й окреслити саме поняття експресивного синтаксису, адже експресивність залишається однією з найскладніших лінгвістичних категорій. Саме експресивність відбиває зміст індивідуальної свідомості автора та пов'язана з проявом суб'єктивного в мові.

Викладене вище дає право стверджувати, що тема наукової праці є актуальною.

Мета роботи полягає в тому, аби дослідити особливості функціонування засобів експресивного синтаксису в художньому мовленні, зокрема у новинному дискурсі російськомовних версій інтернет-видань "Обозреватель"; "Кореспондент.нет"; "Деро.ua".

Для досягнення зазначеної мети було розв'язано такі завдання:

- досліджено історію вивчення експресивного синтаксису;
- розкрито зміст понять «експресія», «експресивність», «емоційність» і визначити їх диференційні ознаки;
- окреслено основні підходи до класифікації засобів експресивного синтаксису, запропонованих різними науковцями;
- класифіковано засоби експресивного синтаксису за структурою, семантикою та функціями;
- з'ясовано особливості функціонування засобів експресивного синтаксису в медіамовленні.

Об'єкт дослідження – засоби експресивного синтаксису в російськомовному новинному дискурсі українських інтернет-видань

Предмет дослідження – структурно-семантичні, функціонально-стилістичні особливості й експресивні можливості засобів експресивного синтаксису в російськомовному новинному дискурсі українських інтернет-видань.

Джерельною базою послуговували російськомовні версії інтернет-видань "Обозреватель"; "Кореспондент.нет"; "Деро.ua.

Методи дослідження: теоретичний аналіз (вивчення основних теоретичних понять експресивного синтаксису); критичний аналіз (дослідження основних підходів до класифікації засобів експресивного синтаксису); теоретичний синтез (узагальнення теоретичних відомостей про типологію засобів експресивного синтаксису та їх уживання в художніх творах); системний аналіз (добір фактичного матеріалу та його групування); описовий метод (опис особливостей вживання та функціонування засобів експресивного синтаксису у творах).

Наукова новизна полягає в тому, що в магістерській роботі вперше проаналізовано особливості функціонування засобів експресивного синтаксису різних типів у новинному дискурсі інтернет-видань

"Обозреватель"; "Кореспондент.нет"; "Деро.ua.", зроблено спробу з'ясувати їх функціональне навантаження.

Практичне значення роботи полягає у тому, що результати магістерської роботи, фактичний матеріал можуть бути використані в практичній професійній діяльності, в розробках проблеми експресивного синтаксису, при вивченні структури та функцій засобів експресивного синтаксису

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаної літератури (48 позицій) .

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ЗАСОБІВ ЕКСПРЕСИВНОГО СИНТАКСИСУ В МОВОЗНАВСТВІ

1.1. Поняття «експресія», «експресивний синтаксис» у лінгвістиці

Проблема експресивності, експресії та експресивної лексики останнім часом є досить актуальною. Поняття експресивності в різних працях висвітлюється в неоднакових аспектах: у лексикологічному, лінгвістичному, соціолінгвістичному, психолінгвістичному, лінгвостилістичному тощо. Експресивність стала предметом дослідження вже після того, як номінативний лексичний склад вже був добре вивчений і згодом, у зв'язку з вивченням семантики мовних одиниць, вона стала об'єктом спеціального лінгвістичного аналізу.

Дослідники розглядають експресивність як семантичну категорію, стилістичну функцію, функцію мови та її одиниць. Поява терміна «експресивний синтаксис» датується 60-ми роками ХХ ст. та пов'язана з іменем Ш. Баллі, який обов'язковим компонентом будь-якого висловлення вважав афективний, або ж експресивний, фактор. Ш. Баллі наголошував на тому, що навіть за відсутності компонентів експресії в структурі висловлення, вона виражається почуттями самого мовця [цит. за:38, с. 121].

Л. Мацько розглядає експресивність як семантико-стилістичну властивість мовних одиниць, що є соціально і психологічно вмотивованою і яка дає можливість цим одиницям повноцінно функціонувати й забезпечує створення стилістичного фону, ефекту значення [37, с. 271].

Поняття «експресивність» часто ототожнюють з поняттям «емоційність». Оскільки емоція в мові є завжди експресивною, а експресивне не завжди є емоційним, експресія за своїм виявом вважається набагато ширшим поняттям. Досить часто експресію тлумачать як семантичну категорію з функцією впливу. Виходячи з цього, Ш. Баллі розрізняв два

завдання в афективному факторі: використання мовних засобів задля впливу на адресата та вираження суб'єктивного світу мовця [цит. за: 38, с. 121].

За визначенням лінгвістичної енциклопедії експресивність є сукупністю семантико-стилістичних ознак певної одиниці мови, які забезпечують її здатність виступати засобом вираження суб'єктивного ставлення мовця до адресата мови або змісту в комунікативному акті. У художньому дискурсі експресивне мовлення виступає як засіб вираження психологічного стану мовця та є засобом посилення виразності [41, с. 113].

У 40-60-х роках ХХ ст. учень Ш. Баллі М. Бахтін зацікавився поняттям експресивності та вважав, що оцінка, емоція й експресія можуть з'являтися лише в процесі живого мовлення в конкретному висловлюванні. М. Бахтін наголошував на тому, що експресія не належить самому слову, а з'являється в реальній ситуації.

Наприкінці ХХ ст. між послідовниками М. Бахтіна розгорнулася дискусія стосовно категорій «експресія» та «експресивність». Представники російського мовознавства Н. Васильєв і С. Нікітін визначали експресивність як сукупність ознак висловлювання, тексту чи мовних одиниць, що відображають або вказують на нейтральне ставлення того, хто говорить до адресата мовлення чи змісту [цит. за: 18, с. 44].

О. Єфимов дотримується думки, що експресія – це виразно-зображальні властивості мови, що роблять мовленнєві засоби емоційно забарвленими та відрізняють мовлення від стилістично нейтрального [цит. за: 18, с. 44].

У вітчизняному мовознавстві поняття експресивності стало розглядатися на початку ХХІ ст. Великий внесок у вивчення питання експресії й експресивності зробили А. Ахманова, Т. Винокур, Д. Ганич, Г. Колесник, І. Олійник, В. Чабаненко [цит. за: 47, с. 269].

У лінгвістичній літературі велика кількість дослідників розмежовують поняття «експресивність», «експресія» та «емоційність», але й багатьма дослідниками вони розглядаються як тотожні. Таку думку відстоюють А. Горбунов, Н. Кожевникова, Н. Разінкіна й експресивним називають таке

мовлення, в якому екстралінгвістичні та лінгвістичні засоби використовуються мовцем цілеспрямовано задля дієвості мовного повідомлення та максимальної доступності [29, с. 569].

Академік В. Виноградов вважає поняття емоційності й експресивності повністю тотожними, водночас професор В. А. Чабаненко розглядає їх як різні явища одного порядку та наголошує на ширшому значенні поняття експресивності. У своїй монографії автор трактує експресію як те, що породжується емоційністю та характерністю мовлення, а не те, що надає мовленню образності й емоційності. Експресія – це інтенсифікація виразності, надання сказаному особливої психологічно-мотивованої піднесеності. Вона пов'язана не лише з образним й емоційним, а й із такими планами вислову, як волюнтативний, нормативний, ситуативний, естетичний та семантичний. Експресія є складною стилістичною категорією, яка спирається на комплекс лінгвістичних, соціальних і психічних чинників. Як зауважує В. Чабаненко, експресія - це підсилення виразності, а експресивність - це вже підсилена виразність, яка є соціально та психологічно мотивованою, активізує мислення та підтримує загострену увагу. Щодо емоційності, то вона тісно пов'язана з прийомом інтимізації, тобто з намаганням автора зблизитись із читачем і базується на створенні своєрідної суб'єктивно-авторської лінії викладу [47, с. 193].

І. Арнольд пропонує своє визначення мовленнєвої експресії: експресія є властивістю тексту чи його частин, виражає внутрішній стан мовця, передає значення зі збільшеною інтенсивністю та в результаті має логічне або емоційне посилення, що може бути образним [цит. за: 47, с. 193].

О. Ахманова відстоює думку, що експресія є виражально-зображальною якістю мовлення, яка відрізняє його від стилістично нейтрального та надає йому образності [цит. за: 47, с. 193].

В. Харченко також звертається до дослідження сутності понять експресивності, емоційності, образності й оцінності. Експресивність мовознавець розуміє як невідповідність мовним стандартам мовних чи

мовленнєвих засобів. Емоційність розглядає як психологічну категорію, що виражається в афіксальних утвореннях, вигуках, інтонуванні, в процесі чого емоційність виступає супровідною ознакою. Оцінність, на думку дослідника, виражається в позитивній чи негативній характеристиці предмета, явища чи людини, а образність виступає як спосіб представлення цього значення, його істотна ознака. В. Харченко вважає, що всі ці поняття можна об'єднати одним поняттям - «конотація» [цит. за: 29, с. 570].

Л. Мацько розрізняє адгерентну й інгерентну експресивність мовних одиниць. Інгерентною вона називає експресивність, яка є постійною ознакою мовного знаку та притаманна йому в будь-яких контекстно-ситуативних умовах, натомість адгерентна властивість формується тільки в певному контексті, певних умовах чи ситуації та є інтенсивною виразністю мовного знаку. Серед експресивних засобів Л. Мацько виділяє й генетичні, які є давно сформованими й усталеними в мові (наприклад, тропи та фігури) [37, с. 325].

Експресивність теоретично може бути властива всім одиницям мови, водночас свою реалізацію вона знаходить лише в тих, які в мовній практиці є стилістично маркованими.

Експресивний синтаксис розуміють як мовну та мовленнєву категорію. Експресивне є вираженням ставлення мовця до зображуваного, вираженням емоцій або ж ознакою певного стилю. Експресивність речення є результатом взаємодії синтаксису, прагматики та семантики й відзначається функціональною креативністю. Зазвичай свої експресивні функції експресивний синтаксис реалізує шляхом використання вставних конструкцій, парцеляції, побудови складних речень, сегментації, еліпсиса, усічення тощо. Елементи експресії варто шукати, насамперед, у текстах художнього та публіцистичного стилів, які можуть мати установку на навмисний вплив і найбільшою мірою зазнають впливу розмовної мови. Можна стверджувати, що емоційна оцінка, емоційне забарвлення, емоційне ставлення й емоційний стан - чотири види подання емоційної семантики в синтаксисі [36, с. 39].

Отже, проблема експресії, експресивності, експресивної лексики й експресивного синтаксису є досить актуальною, про що свідчить велика кількість досліджень у цій сфері. Різноманітність дефініцій і проблема розрізнення понять «експресія», «експресивність» та «емоційність» обумовлені різними поглядами дослідників та неможливістю виділення єдиного варіанту. Мові за своєю природою притаманна експресивність, у межах якої вона виконує емотивно-конотативну й експресивну функції. Експресивність, із одного боку, формується мовною нормою (як семантична категорія), а з іншого (як стилістична категорія) - відхиленням від норми, що має функціональний, структурний і семантичний характер. В основу дослідження ми поклали дефініцію В. Чабаненка, який вважає, що експресивністю є підсилена інтенсифікована виразність, така психологічно й соціально мотивована властивість мовного знака, яка підтримує загострену увагу читача чи слухача, активізує мислення, викликає почуттєву напругу. У подальшому дослідженні будемо послуговуватись наведеним вище визначенням.

1.2. Типологія засобів експресивного синтаксису

Експресивний синтаксис як окремий напрям синтаксичних досліджень в українській лінгвістиці розглядається Н. Гуйванюк, А. Загнітком, С. Єрмоленко й іншими вченими.

У наш час вивченням експресивного синтаксису займаються І. Дегтярєва, С. Єрмоленко, В. Ткачук. Цій проблем присвячені дисертаційні дослідження Н. Івкової [27; 28; 29], що засвідчують великий інтерес лінгвістів до експресивних засобів вираження синтаксису української мови.

Дослідники, виокремлюючи афективний бік у семантиці синтаксичної конструкції, оперують великою кількістю понять: емоційне, афективне, образне, оцінне, стилістично забарвлене, але стрижневим, на думку Н. Гуйванюк, є поняття експресії, в той час як інші поняття слугують субкатегоріями експресії [13, с. 273].

У кінці ХХ ст. існувала велика кількість поглядів на поняття експресивності, що й спричинило неоднозначне тлумачення та розуміння цього явища. Експресивність як стилістичний феномен тлумачили І. Арнольд, Е. Азнаурова, Ш. Баллі, Ю. Скребнев; як функціональний феномен - В. Аврорін, О. Реформатський, Р. Якобсон; як семантичний феномен - А. Вежбицька, В. Гак, Н. Лук'янова, І. Стернін; як прагматичний феномен - А. Мецлер, Дж. Остін, Р. Піотровський.

Експресивність дотична до усіх сфер мови, адже є загальномовною категорією, а обсяг її виражальних засобів повністю описати неможливо. Попри це, проблема експресивного синтаксису в сучасному мовознавстві набуває все більшої актуальності, що пояснюється інтенсифікацією мовної особистості з суб'єктом мовленнєвої діяльності, звукових засобів увиразнення в мові та підсиленням впливу на слухача чи читача.

Важливість вивчення експресивного синтаксису як одного з напрямів українського мовознавства обстоював ще В. Виноградов, який долучив до проблем стилістичного синтаксису ще й проблему художніх та експресивно-виражальних відтінків, що притаманні тим чи тим синтаксичним конструкціям у певних комбінаціях цих конструкцій.

За В. Виноградовим, експресивний синтаксис є важливим компонентом концептуальної, тематичної й модальної цілісності, а інтеграція тексту являється однією з важливих його ознак [цит. за : 21, с. 96].

Класифікація експресії як явища дає можливість виділити в синтаксисі два напрямки. Перший напрямок пов'язує поняття експресивного з поняттям суб'єктивної модальності, що часто трактується як факультативна або непостійна ознака речення. В основі другого напрямку лежить поняття суб'єктивно-експресивних форм як засобів вираження експресії, що здебільшого базуються на процесах синтаксичного розчленування.

Синтаксичні засоби мають великий стилістичний потенціал, адже мають здатність передавати різноманітні відтінки думки та стилістично варіюватися.

Задля визначення статусу експресивної синтаксичної конструкції традиційно використовують два критерії: прагматико-стилістичний, який спрямований на дослідження виразності та певного ефекту впливу, та формальний, що орієнтується на наявність синтаксичного розчленування [29, с. 87].

Експресію синтаксичних одиниць часто пов'язують із видозміною функціональної перспективи висловлення чи з аранжуванням смислів, мовні механізми експресивності - з людським чинником, а зі стилістичними прийомами та фігурами пов'язують техніку експресивності.

Як зауважує Н. Івкова, проникнення та наявність експресивного синтаксису в українському писемному мовленні можна пояснити граматичним ладом мови, адже в його основі лежить розмовне мовлення, для якого характерна внутрішня членованість цілісних єдностей. Саме від творчої особистості письменника, його світобачення й ідейно-естетичної концепції залежить наявність і розмаїття засобів експресивного синтаксису в художньому тексті [27, с. 56].

Г. Акімова слушно зауважує, що речення, словосполучення чи словоформи можна назвати порушенням синтагматичного ланцюга, що вже за своєю структурною особливістю належить до експресивних синтаксичних прийомів. У відомі традиційні схеми синтаксичних зв'язків не вміщаються й повтори, адже повторювані слова не мають ніякого традиційного зв'язку, а експресія додатково виражається паузою перед повторюваною словоформою й особливою інтонацією її вимови [1, с. 74].

Г. Акімова також додає, що експресивні конструкції можуть утворювати відкритий ряд і наводить перелік тих явищ, які зазвичай відносять до експресивних конструкцій. Це: номінативні речення (ланцюжки номінативних речень), сегментація, парцеляція, вставні конструкції, питально-відносні конструкції у монологічному мовленні, лексичний повтор із синтаксичним поширенням та особливі випадки розташування слів [1, с. 75].

Окреслюючи проблеми та досягнення експресивного синтаксису, Н. Гуйванюк зараховує до цих конструкцій естетично наснажені висловлення, а точніше конструкції з антиципацією (певне відхилення від лінійної послідовності елементів у реченні або тексті), структурування синтаксичних одиниць (обірвані, сегментовані та парцельовані конструкції, еліпсис), актуалізацію мовних засобів, яка тісно пов'язана з авторською інтенцією, синтаксичний паралелізм, часте використання складних речень із відношеннями мовного парадоксу чи антитези, порівняльні конструкції, художні та варіантні способи структурування висловлення (порядок слів, членування тексту). Лише за наявності відповідного стилістичного ефекту конструкції можуть стати експресивними [13, с. 269].

До одиниць експресивного синтаксису сьогодні найчастіше зараховують сегментацію, парцеляцію, приєднування. Хоч і вихід цих одиниць у площину тексту беззаперечний, критерії їх розмежування та класифікаційні ознаки не потребують конкретизації. Специфіка цих конструкцій полягає в синтаксичній членованості, що є відхиленням від принципів і пов'язана з розривом синтаксичних зв'язків як у словосполученні, так і в реченні.

Посилений вплив розмовного синтаксису на писемне мовлення, результат якого полягає в поступовому чи різкому відході від класичних синтагматичних конструкцій з адекватними смисловими відношеннями, які відображають структурну та смислову цілісність є однією з головних причин змін у граматичному ладі мови.

Як підкреслює С. Єрмоленко, експресивність синтаксису в українській мові пов'язана зі структурами, що мають у своїй семантиці відтінки невимушеного, розмовного стилю з виділенням теми та реми й актуальним членуванням фрази. Експресивну функцію в тексті здатні виконувати будь-які мовно-виражальні засоби, не дивлячись на наявні усталені прийоми досягнення експресивності, такі як тропи та фігури [20, с. 134].

Отже, на сьогодні ще остаточно не визначений перелік засобів експресивного синтаксису, адже у будь-якому художньому тексті носієм

експресивної думки може стати та чи та морфологічна категорія, будь-яка синтаксична одиниця з особливою структурою, бо все залежить від індивідуального стилю письменника, його намірів і світосприйняття.

1.3. Виразальні можливості засобів експресивного синтаксису

На відміну від інших рівнів, синтаксис завжди є виразним й уся його структура підпорядкована експресивному відтворенню емоцій або вираженню додаткового смислу. Вдале використання структур експресивного синтаксису допомагає розкрити замисел автора та подати об'єкт зображення в деталях, завдяки чому художні тексти стають експресивно вираженими та емоційно забарвленими.

Розвиток і функціонування мови визначає економія мовних засобів, що є універсальним процесом. Потребами спілкування та мислення зумовлено прагнення більш економно, і в той же час, достатньо й зрозуміло, висловити явища об'єктивного світу. Збільшити інформаційний обсяг висловлення дозволяє його скорочення, а різноманіття засобів економії дозволяє передавати різноманітні емоційні та стилістично-сміслові відтінки в різних стилістичних групах.

Окрему групу неповних речень становлять еліптичні речення, в яких неповнота виявляється лише на рівні структури. Однак, семантично такі конструкції не вимагають установлення неназваного компонента, так як заміна неповних речень граматично повними може призвести до уповільнення темпу мовлення та надлишкової інформації. У еліптичному реченні виявляється його особлива природа та своєрідність, адже воно не має повного відповідника.

П. С. Дудик вважає, що неповні речення є особливими, стилістично та семантично вмотивованими типами різнофункціональних і різних за структурою речень для сучасної мовної свідомості. Неповні речення сприймаються на фоні аналогічних за характером односкладних чи двоскладних речень, що мають повний граматичний склад.

П. С. Дудик класифікує еліптичні речення виходячи з лексичного значення невербалізованого члена й синтаксичної функції речення. При цьому він враховує й лексико-формальний склад цих структур. Під час опису структури еліптичних речень він виділяє конструкції з еліпсисом присудка, тобто предикативної основи односкладного речення, які можуть мати значення спонукання, запитання, руху, значення буттєвого дієслова тощо. Речення з відсутнім модальним дієсловом необхідності (треба, можна) за відсутності або наявності інфінітивної частини присудка, еліпсиса інфінітива, еліпсиса іменника в ролі підмета П. Дудик також відносить до конструкцій еліптичного типу [17, с. 11].

Наведені вище факти свідчать про те, що еліптичні речення є економним і більш сконденсованим засобом вираження думки, на відміну від речень з повним граматичним складом, і характеризуються певними специфічними стилістичними значеннями, які не властиві аналогічним реченням із повною граматичною структурою.

Одним із продуктивних і частотних засобів експресивного синтаксису є вставні та вставлені конструкції (суб'єктивно-модальні компоненти), які є поліфункціональними одиницями та мають потужний комунікативний потенціал. Вставні слова, словосполучення та речення є формальним і семантичним засобом зв'язку в тексті, адже за допомогою них здійснюється емоційно-експресивна й модальна оцінка повідомлення.

Вставні слова та словосполучення граматично не зв'язані з реченням, оскільки вони не пов'язані з членами речення зв'язком узгодження, керування чи прилягання. Однак деякі мовознавці заперечують цю думку. Наприклад, Н. Гуйванюк, , В. Цолер розуміють під вставними компонентами такі форми, що вводяться в речення задля вираження ставлення до повідомленого з погляду його емоційної оцінки, способу оформлення думок, ймовірності чи неймовірності, активізації співрозмовника тощо. М. Шанський наголошував на тому, що вставні конструкції є обов'язковими в системі речення, а О. Руднєв доводив, що вставні слова є членами речення [цит. за: 39, с. 17].

Врешті-решт, вставні конструкції найчастіше пов'язуються із загальним змістом речення та надають йому певного відтінку, тому у випадку виключення вставних конструкцій із речення його синтаксична та смислова структура принципово не порушується.

Окрім вставних конструкцій, що здебільшого виражають суб'єктивне ставлення мовця до висловленої думки, існують вставлені конструкції, які несуть додаткові зауваження, пояснення, повідомлення до речення в цілому або до якогось із його членів. Вставлені конструкції не можуть починати речення, адже роблять лише побіжні зауваження, уточнення та доповнення, й стоять переважно в середині або в кінці речення. Як вставні, так і вставлені конструкції не мають граматичного зв'язку з основним реченням і приєднуються до нього як сполучниковим, так і безсполучниковим зв'язком [38, с. 117].

Отже, за допомогою вставних та вставлених конструкцій автор може уточнити висловлення власними оцінками, зіставленнями чи спостереженнями. Вставлені компоненти висвітлюють складний процес формування думки, а також сприяють реалізації намірів автора.

До експресивних засобів синтаксису в художньому тексті відносять також звертання, які за стилістично-функціональною ознакою поділяють на власне звертання й риторичні звертання. Власне звертання використовуються здебільшого для стилізації усного мовлення героїв і найчастіше вживаються в спонукальних і питальних реченнях, що спонукають співрозмовника до відповіді чи дії й мають комунікативну й прагматичну спрямованість.

Засобом виявлення почуттів і переживань є риторичні звертання, які мають метафоричний зміст і є експресивними центрами художнього тексту. Своєю функцією, мовленнєвою метою, стилістичною зорієнтованістю й змістом вони відрізняються від власне звертань. Адресуючи риторичне звертання самому собі, мовець ставить за мету виявити свій душевний стан і переживання, а не спонукання до дії чи відповіді. Звертання категорично не змінює структурну будову речення, але надає йому експресивного забарвлення

та частково змінює мовленнєву орієнтацію й реченнєву тональність. Воно відображає емоційно-вольову сферу мовця й може виявляти як апелятивну функцію, так і експресивну [9, с. 223].

Як результат, звертання завжди викликає в слухача чи читача емоції, а повтор того самого звертання чи його синонімічний вияв посилює експресію та сприймається як художньо-образний засіб.

До експресивних засобів синтаксису відносимо й еквіваленти речень, які є своєрідними замінниками речення. Питання про еквіваленти речення залишається досі дискусійним, адже багато дослідників не відносять їх до категорії речення через нечленованість на головні та другорядні члени речення. Як зазначає О.Гуменюк, структури, в яких наявні всі компоненти, що вказують на двоскладність чи односкладність конструкції, можна вважати реченням, а ті, які не мають такої вказівки, є не реченнями, а еквівалентами [14, с. 78].

Відповідно до об'єктивно-модальних категорій заперечення, ствердження, спонування, емоційної оцінки виділяють такі різновиди еквівалентів речення:

- за комунікативною настановою (розповідні, питальні, спонукальні);
- за емоційно-експресивним забарвленням (окличні та неокличні);
- за логічним критерієм та співвідношенням з об'єктивною дійсністю (стверджувальні та заперечні).

Відповідно до морфологічного вираження еквіваленти речення поділяють на слова-речення, які вираженні частками, модальні слова-речення та вигуківі слова-речення. Доцільним є додати до цього переліку еквіваленти речень, вираженні фразеологічними зворотами [20, с. 98].

Еквіваленти речення являють собою особливі синтаксичні одиниці, які виражають різноманітні значення. Вони не мають можливості утворення парадигм, постійних реалізацій і не мають вказівки на односкладність чи двоскладність, проте вони мають у своєму складі засоби вираження суб'єктно-модального значення, інтонацію закінченого повідомлення, поширювачі та

можуть входити до складу складного речення, що дає нам право називати їх заміниками речення.

Цікавим прийомом стилістичного синтаксису є парцеляція, що полягає в розчленуванні на пунктуаційно й інтонаційно ізольовані комунікативні частини цілісної змістово-синтаксичної структури.

У термінологічній енциклопедії О. Селіванової подається таке визначення парцеляції: "синтаксична універсалія мовлення, яка передбачає побудову повідомлення шляхом поділу речення на кілька самостійних висловлень, що є графічно та інтонаційно відокремленими, однак єдиними за змістом" [41, с. 89].

Л. Кадомцева вважає парцеляцію семантико-граматичний явищем, адже при виділенні частин речення наявний як граматичний, так і семантичний зв'язок із основною частиною. Для парцельованих конструкцій важливим є інтонаційний контур, властивий основній частині та який виділяється крапкою як засобом паузації [30, с. 109].

Стиснення інформації за допомогою чіткого виокремлення деякої мовної структури є результатом парцеляції. Використання мовцем парцельованих конструкцій зумовлене прагненням до динамізації, змістового виділення, увиразнення певного фрагмента висловлення.

На думку О. Іванової, явище парцеляції обумовлене екстралінгвістичними факторами, такими як прискорений ритм життя та потреба у більш швидкому та виразному способі передачі інформації. Власне парцеляція задовольняє вимоги економії та чіткості синтаксичної конструкції. Ознаками, що вирізняють парцеляцію серед інших засобів експресивного синтаксису, є емоційність, лаконічність, невимушеність, стислість, підвищена динаміка та сила передачі інформації [26, с. 20].

Аналіз літератури показав, що парцеляція охоплює різні види розчленованих структур і є достатньо широким синтаксичним процесом. Парцельовані конструкції ніби привертають увагу реципієнта на логічно

значущу деталь, але граматична перерваність зв'язку при цьому є її синтаксичним акцентуванням.

Однією з характерних рис експресивного синтаксису є часте використання обірваних речень. Обірваність мови та незакінченість думки властиві художній літературі, тому мовознавцями була виокремлена індивідуалізована синтаксична одиниця, яка характеризується інтонаційною та змістовою завершеністю й не має внутрішньої структурної організації, - обірване речення. Обірвані конструкції зумовлюються як суб'єктивними, так і об'єктивними чинниками та виявляються ще на етапі породження думки.

Незакінчені речення досліджували П. Дудик, А. Загнітко, Л. Іванова та ін. Однією з характеристик структури незакінченого речення є вербальне позбавлення одного чи кількох складових елементів, які в реченні можуть займати будь-яку позицію та виражатися будь-яким членом речення. Зважаючи на це, мовознавці не мають єдиної думки стосовно номінації цих речень і маркують їх як «еквіваленти речень» (Л. Іванова), «нерозгорнуті речення» (А. Попова), «обірвані неповні речення» (М. Каранська), а в «Словнику лінгвістичних термінів» Д. Ганича й І. Олійника ці синтаксичні конструкції трактують як «умовчання» - стилістичну фігуру, в якій автор обриває свою думку, не до кінця її висловлює, чим дає можливість читачеві (чи слухачеві) здогадатися про приховане (недоказане) [цит. за: 26 с. 12].

А. Загнітко відносить незакінчені (обірвані) синтаксичні конструкції до контекстуально неповних речень, адже вся недоказана інформація компенсується попереднім контекстом, і наполягає на тому, щоб ці конструкції мали назву «речення» через їх яскраво виражені «реченневовідтворювальні начала» [22, с. 80].

В. Пітель також відносить ці конструкції до «речень», так як вони мають всі основні ознаки названої синтаксичної одиниці, такі як здатність виконувати когнітивну й комунікативну функцію, предикативність (реалізується в незакінченій одиниці), має структурну схему й може бути засобом вираження й формування думок.

Як результат, незакінчене (обірване) речення можемо кваліфікувати як фрагментарну ситуативно-мовленнєву реалізацію речення-висловлення, що має невиражені ознаки комунікативно-інформативної завершеності та внутрішньої структурної організації. [цит. за: 25, с. 10]. Такі конструкції на письмі оформлюються відповідним знаком пунктуації - «три крапки», які є показником змістової, інтонаційної й структурної незавершеності.

РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕКСПРЕСИВНИХ СИНТАКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ У НОВИННОМУ ДИСКУСРІ ІНТЕРНЕТ-ВИДАНЬ

2.1. Структурно-семантичне членування як засіб експресивності

2.1.1 Парцеляція на рівні простого речення

Явища приєднування та парцеляції підпорядковані естетичним настановам письменника та підпорядковані його індивідуальному стилю. Простежити ці явища ми можемо лише на рівні предикативних частин речення. На нашу думку, причиною парцелювання складносурядних і складнопідрядних речень є потреба актуалізувати та посилити важливу частину повідомлення, орієнтація автора на прагматику та бажання оптимізувати вплив на інтелектуальну й емоційну сфери читача чи слухача.

Парцельоване просте речення слід відрізнити від неповного речення. Їх головна відмінність полягає в тому, що в неповному реченні наявні категорії часу, модальності та діючої особи, в той час, як особовий і модально-часовий план парцелята та стрижневого компонента є спільними та виступають як окремий компонент останнього. Тобто, парцелят залежить від стрижневого компонента, без якого перетворюється в синтаксичну одиницю, яка не має синтаксичного наповнення. Неповне ж речення може функціонувати автономно [21, с. 96].

Парцелюванню підлягають здебільшого всі члени речення, дуже рідко підмет. У дослідженні нами зафіксовано невелику кількість парцелювання цього члена речення. Наприклад: *«Будем надеяться на то, что в своём новом году Facebook станет мудрее. Либо “взрослым” придётся ему помочь»* [“obozrevatel.com” 20.09.2021]; *«Плюс – экономия на рекламе. Уже»* [obozrevatel.com” 20.09.2021]; *«Уж очень гладко прокатилась премьера. Низенько-низенько»*. [obozrevatel.com” 21.09.2021]. Імітуються паузи, які

трапляються в усному мовленні, що обумовлені роздумами мовця : *«Все так. Но что-то в его правильных словах меня неожиданно задело. Царапнуло и укололо» XX век* [obozrevatel.com" 20.09.2021]. *Начало. Европу режут линии фронтов. Следом – гремят революции* [obozrevatel.com" 20.09.2021] *Якобы он разорил людей. Но это откровенная неправда. Напротив, он дал людям шанс. Утверждаю, как современник тех событий»* [obozrevatel.com" 20.09.2021]

Досить високою частотністю функціонування у новинних текстах інтернет-видань відзначаються конструкції з парцельованими простими присудками. Жоден член речення за синтаксичною роллю та функціонально-комунікативним навантаженням не може зрівнятися з присудком. Речення з парцельованими присудками різняться своєю строкатістю та характеризуються своїми особливими експресивними можливостями. У процесі дослідження ми виявили, що парцелюванню найчастіше піддаються однорідні присудки, здебільшого це присудки одного виду та часу. Наприклад: *Клацнул завтор, взвел курок и вышел* [depo.ua/rus 18.06.202] ; *Вырвала.. Взмахнула рукой* [depo.ua/rus 18.06.2022]; *Что-то хочет сказать и не может, топчется на месте* [depo.ua/rus 20.06.2022].

Отже, виконуючи різні експресивні функції, парцеляція однорідних присудків посилює емоційну напругу, сприяє більш стрункому, логічному, й водночас, інтенсивному викладу думки. Такий вид парцеляції відповідає загальним вимогам публіцистичних текстів.

Проаналізований фактичний матеріал дає підставу констатувати, що задля створення експресії при парцеляції однорідних присудків нерідко використовуються сполучники сурядності. Найбільш широко в таких конструкціях представлений сполучник і (й). Окрім своїх звичайних функцій, він є показником фразового членування, має єднальне чи приєднувальне значення, сприяє ритміко-мелодійному вирівнюванню висловлювання, допомагає згладити різкість мовного розриву, прикріплює причиново-наслідкові зв'язки [11, с. 7].

Одним із найпростіших випадків парцеляції є повтор присудків, який зустрічається досить часто. При актуальному членуванні простого речення присудок найчастіше займає позицію реми. Це є свідченням того, що з групою підмета збігається тема, а з групою присудка - рема. Вже в межах базової частини на присудкові акцентовано увагу. Повторення члена в парцеляті підсилює його значення, хоча своє рематичне значення він втрачає. На перший план висувається вже інша інформація.

У процесі дослідження ми виявили різні види парцеляції, всі вони підпорядковані загальномовним особливостям. Схильність до послідовного парцелювання одних членів речення (узгоджених означень, однорідних присудків, обставин, додатків) є ознакою авторського стилю того чи того письменника. Залежно від емоційної напруги, змінюється й частота вживання парцельованих конструкцій.

Парцеляція сприяє створенню особливої ритмомелодики тексту, підвищує експресивну, емоційну наголошеність кожного елемента висловлювання та сприяє підсиленню напруженості думки. Така форма побудови синтаксичних конструкцій дає можливість автору висловлювати своє ставлення до зображуваного, а читачеві більш глибоко зрозуміти зміст твору й авторську оцінку.

2.1.2. Парцеляція на рівні складного речення

Парцелювання складнопідрядних речень у творах Володимира Лиса відбувається частіше за парцелювання складносурядних речень. Така особливість, очевидно, зумовлена відсутністю формальної залежності між компонентами складносурядних речень, коли кожне відчленоване речення залишається самостійним.

У межах складносурядного речення парцеляція пояснюється потребою виділення інформації, її інтонування й акцентування, що не порушує структурної та змістової взаємодії сурядних частин, однак сприяє її

інтонаційному вичленуванню й актуалізації [42, с.68]. В той же час парцеляція складносурядних речень залежить від семантичної самостійності та самодостатності їх частин, так як саме складносурядному реченню притаманний слабкий граматичний зв'язок парцелята з базою та досить слабка мотивованість. Наприклад: *Ольга Новикова написала роман «Зомби» о неудовлетворенности, опустошенности, непонимании и готовности ввернуть такую вот жизнь без заначки первому, кто нас выслушает. Ну и о любовной зависимости, воспроизведенной очень точно, ярко, болезненно и со знанием дела. И об одиночестве, разумеется [https://korrespondent.net 15.10.2022]. Мало у кого в прозе бьют такие словесные фонтаны, выстраиваются такие неожиданные контекстные ряды, так играют прозаические ритмы. И так тонко осмысляется грань между избытком и чрезмерностью образного ряд [https://korrespondent.net 15.10.2022].*

2.2. Структурно-семантичні типи речень як засіб експресивності

2.2.1 Суб'єктивно-модальні компоненти

Мовознавці вважають, що синтаксична організація публіцистичного тексту залежить від філософських настанов автора, що обирає певні синтаксичні конструкції, за допомогою яких намагається викликати емоції в реципієнта. Мета експресивних побудов виявляється не лише у передачі читачу (слухачу) тієї чи тієї інформації, а й у приверненні уваги до неї й максимальному акцентуванні на певних важливих моментах, адже обов'язковим компонентом будь-якого висловлення є експресивний фактор.

Тексти новин репрезентують різноманітну семантико-синтаксичну структуру як простих, так і складних речень, на рівні яких прослідковуються різноманітні засоби експресивного синтаксису.

Прості речення можуть ускладнюватися вставними й вставленими словами, словосполученнями та реченнями, які не пов'язані граматично з

іншими членами речення, однак надають різних смислових відтінків як окремим членам, так і всьому реченню, виражають уточнення або додаткові повідомлення.

Відсутність граматичного зв'язку з іншими членами речення або з реченням у цілому зумовлює віднесення вставних і вставлених конструкцій до «слів, що стоять поза граматичним зв'язком [23, с. 29].

Досліджувані слова, словосполучення і речення за смисловою функцією слова поділяються на вставні та вставлені.

Окрім того, що вставні конструкції пов'язані здебільшого з загальним змістом усього речення та надають йому особливого відтінку, виключення цих конструкцій синтаксичну структуру принципово не порушує, однак досить часто впливає на загальний зміст речення.

Перша група - це ті, що виражають невпевненість. Серед них *может, наверне, кажеться*. Наприклад: *А может, какая то женщина выкинула в корзину* [<https://korrespondent.net> 15.01.2022]; *Казалось, вот-вот загнетя!* [<https://korrespondent.net> 15.101.2022]

Друга група вставних і сполучень трохи менша за кількістю. Вставні слова, що входять до складу цієї групи: *правда, конечно*. Наприклад: *Этот принц, конечно же был особенным [] Бабушка посмотрела на нее и, что-то, правда, подумала* [<https://korrespondent.net> 03.07.2022]

Третя група – це вставні слова, що передають звернення до співбесідника та вживаються задля привернення уваги до читача (слухача): *было, думаєш*. Таких конструкцій зафіксовано небагато

2.2.2. Еквіваленти речення

Одним із найефективніших стилістичних прийомів у контексті публіцистики, зокрема тексту новин, є еквіваленти речення, які є відображенням усно-розмовних тенденцій і містять великий експресивний потенціал. П. Дудик виділив та описав такі одиниці, як слова-речення,

звертання речення, незакінчені речення та зауважив, що ці одиниці функціонують як «рівноправні виражальні засоби мови, які сприймаються на синтаксичному рівні речення як його своєрідні замітники» [22, с. 79].

А. Загнітко на позначення еквівалентів речення використовує термін «квазі-речення» та відносить до них вигуківі речення, речення-звертання (вокативи), речення-репліки та близькі до них формулоподібні речення метакомунікативної настанови [22, с. 80].

У контексті новинного дискурсу слова-речення найчастіше функціонують у діалогах, стилізованих під усно-розмовне мовлення, й можуть виражати запитання, ствердження, спонукання, заперечення тощо. Попри різноманітні підходи до визначення терміну «еквіваленти речення», мовознавці дійшли висновку, що ці одиниці є заміниками речення, оскільки вони становлять його незакінчену частину, характеризуються підтекстом, способи реалізації якого можуть бути різними та диференціюються на члени речення.

Для мови новинних текстів загалом характерні явища синтаксичної конденсації та компресії, тобто явища економії мовлення за допомогою пропусків тих чи тих членів речення. Так, пропущений член контекстуально неповного речення можна відновити, спираючись на попереднє речення, у якому він ужитий: *Именно этого вы должны бояться. Не того, что вы очень сильны, а того, чтобы быть не очень слабым* [<https://www.obozrevatel.com/rus/> 17.10.2021]. У другому реченні пропущено присудок маєте зазначений у попередньому. *В Мукачево идет военная техника, в Лавки – инкассаторские машины* [<https://www.obozrevatel.com/rus/> 18.10.2021]. У наведеному складному реченні друга частина не містить присудка їдуть, який можна відновити з першої частини. Причиною пропуску компонента є те, що слово вже було вжите, а тому немає потреби в його дублюванні. Нерідко пропущений підмет: *Еще одна больная тема – разминирование* [<https://www.obozrevatel.com/rus/> 03.08.2020]. *Новая власть не поняла качества момента. Не воспользовалась советами*

европейских коллег и опытом восточноевропейских постсоциалистических реформ: реформы нужно проводить быстро, не отвлекаясь, не ожидая музу и манную небесную, помощь Запада и милость Востока [<https://www.obozrevatel.com/rus/> 21.09.2018].

Часто пропущеним у реченні є присудок. На його відсутність указують обставина чи додаток: *Первая встреча с представителями комитета ISDA состоялась 22 сентября. Вторая встреча – 25 сентября. Раньше сообщалось, что Украина 27 августа заявила о достижении договоренности о реструктуризации внешнего коммерческого долга на сумму около 19,3 млрд долларов с комитетом кредиторов, который представляет держателей этих украинских обязательств приблизительно на 9 млрд долларов* [<https://korrespondent.net> 18.10.2019]. У другому реченні присудок відбулася / відбудеться не вжито, проте його можна легко відновити з попереднього речення. *В Минске состоялись переговоры по мирному урегулированию конфликта в Украине. На первом заседании участники встречи контактной группы относительно Украины в Минске должны были обсудить вопрос дальнейшей судьбы граждан РФ Александра Александрова и Евгения Ерофеева, задержанных украинскими военными возле Луганска. Во время второго заседания – механизмы дальнейшей работы* [<https://korrespondent.net> 20.09.2015].

У третьому реченні матеріально не виражений присудок мали обговорити, наявний у другому реченні. Такі структури загалом економлять мовлення, створюють динаміку розповіді. У політичному дискурсі трапляються й ситуативні неповні речення. До них належать такі, що не містять певного члена речення, який зрозумілий із загальної ситуації спілкування, а тому потреба в його називанні відсутня. На використання ситуативно неповних речень впливають комунікативні потреби пропускати один або кілька членів речення, зумовлені завданнями й вимогами спілкування. Зауважимо, що появі неповних речень сприяють власне-мовні й позамовні чинники. Власне-мовні виявляються в різних формах слів,

переважно синтаксично залежних, які своєю семантикою, морфологічними особливостями й роллю в реченні вказують на лексичне значення, морфологічні особливості, синтаксичну роль неназваного члена або членів речення. До позамовних чинників належить ситуація, тобто вся сукупність обставин, за яких відбувається спілкування, зокрема й набутий мовцями життєвий досвід, їхня міміка, жести. Для створення експресії використовують прийом комунікативного відокремлення частин синтаксичної конструкції – простого речення, складнопідрядного речення, періоду. Водночас відбувається посилення дискретності відокремлюваної частини, оформлення її інтонацією закінченого висловлення. охоплювати лише окремі аспекти дійсності, властивості мислення і пам'яті.

2.2.3. Експресивність питальних та окличних речень

Питальні речення в публіцистичному тексті зазвичай поступають у ролі зачину. Питальними називають речення, у яких спеціальними мовними засобами виражено прагнення мовця дізнатися що-небудь або впевнитися в чому-небудь. Питальні речення у такий спосіб інформують про те, що хоче дізнатися мовець.

Як уже зазначено вище, завданнями новинного тексту є: а) привернути увагу; б) зацікавити; в) спровокувати бажання; г) підштовхнути до певних дій або зміни поглядів щодо проблеми / особи / питання.

Щоб досягти поставленої мети, у таких текстах часто використовують речення з питальними характеристиками. Ефективність стратегії такого тексту полягає в тому, що питальні речення породжують зацікавленість невідомим, не просто привертають увагу, виділяючись із потоку розповідних речень, але й запускають природний механізм залучення до діалогу.

Із погляду стилістики питальні речення в монологічному мовленні зазвичай є емоційно-експресивно забарвленими висловленнями, недарма фразеологізована конструкція - риторичне запитання із запереченням - один із

найяскравіших емоційно-експресивних засобів мови.

Однак загальне призначення подібних конструкцій ширше, ніж створення експресивності. У монологічному мовленні питальні речення і відповідні неповні речення слугують способами актуалізації нового.

Завдяки спрямованості на отримання інформації, питальні речення постають першим компонентом поєднання реплік, призначених для обміну інформацією. У внутрішній мові, у текстах-роздумах запитання зазвичай не орієнтовані на отримання безпосередньої відповіді. У вираженні питальності політичного тексту основна роль належить інтонації, і тільки потім - питальним часткам, питальним займенниковим словам тощо.

Традиційно інтонація як суперсегментна одиниця не включена до формальних показників, і тому в лінгвістичних дослідженнях нерідко йде мова про можливий збіг форми питальних і непитальних конструкцій. За формальною будовою питальні речення або збігаються з непитальними, або побудовані за власними синтаксичними зразками.

Однак інтонація належить до плану вираження, а тому її разом із порядком слів необхідно зараховувати до формальних, конструктивних складників синтаксису. Існує також поняття „інтонаційна конструкція”. Зазвичай нехтування ролі інтонації у створенні змісту висловлення пов'язано з недостатнім її вивченням і з тим, що синтаксична наука в недавньому минулому була орієнтована переважно на вивчення писемних текстів.

Непитальні речення під час складання політичного тексту можуть бути перетворені на питальні. Вихідне речення, його структурна схема змінюється за умови зміни цільового призначення висловлення та його комунікативного завдання.

Способи оформлення вихідних інформаційних даних питальними реченнями можуть бути такими:

- Зміна інтонації на питальну, напр.: *Вы хотите вступить в Евросоюз / ы хотите вступить в Евросоюз? (импликация „Вы, конечно ж, хотите вступить в Евросоюз”); Продуктивные реформы /*

Продуктивные реформы? (коннотация „неужели реформы являются продуктивными?) [<https://www.depo.ua/rus> 18.12.2020].

Залежно від інтонаційного оформлення питального висловлення в ньому можуть бути представлені модально-експресивні значення недовіри, сумніву, подиву, обурення, упевненості тощо.

Використання питальних прислівників, наприклад: *Почему все надеются на быстрые изменения? Когда вы прекратите давать пустые обещания?* [<https://www.depo.ua/rus> 02.11.2018]. Зміна інтонації на питальну і введення питальних часток, наприклад: *Эта система здравоохранения нуждается в изменениях/ Может ли эта система охраны здоровья оставаться неизменяемой? Люди не поддерживают такой политики/ Разве люди поддерживают такую политику?* [<https://www.obozrevatel.com/rus/> 17.07.2020].

Помітне посилення експресії відбувається за рахунок використання питальних часток у взаємодії із запереченням.

Серед питальних речень часто трапляються утворення фразеологізованої структури. До них належать конструкції, до складу яких уходять стійкі поєднання. Такі речення, що являють собою запитання про сутність чого-небудь, асоціативно пов'язаного з об'єктом повідомлення, створюють в адресата установку на розгадування якоїсь загадки, тим самим залучаючи його до „зони дії” пропаганди і впливу. Запитання може бути ускладнене семантикою поради або ствердження.

Питально-відповідні парні речення в новинних текстах можна розглядати як трансформовані складні речення з умовними і причинно-наслідковими конструкціями відношення, тобто конструкції із залежним таксисом. Таксис – мовна категорія, що характеризує тимчасові відношення між діями (одночасність / неодноразовість, переривання, співвідношення головної і супровідної дії тощо). Таксис містить аспектуальну характеристику комплексу зіставних за часом дій і може взаємодіяти з причинно-наслідковими, допустово- протиставними й іншими значеннями [48, с. 5].

Пари сусідніх речень можуть бути на семантичному рівні пов'язані відношеннями, за яких перше речення семантично відповідає підрядному умови, а друге - спонукальному реченню з директивною семантикою наказу, поради, прохання тощо.

Загалом питальні речення відіграють важливу роль у побудові тексту політичного спрямування. Найчастіше такі конструкції трапляються в текстах великого обсягу. Їх уживають не лише для вираження запитання, а й для спонукання до дії, емоційного ствердження, погрози тощо [36]. Тому в лінгвістичній науці розрізняють функційно-стилістичні типи питальних речень відповідно до їхніх первинних і вторинних функцій.

Ефективність комунікації враховує те, що слухач або читач, тобто адресат, не лише сприймає інформацію від адресанта, а й відповідає на неї адекватно комунікативному наміру та комунікативній і прагматичній меті його висловлення. На це звертали увагу Т. В. Матвєєва Г. К. Михальська [цит. за: 46, с. 70], Є. В. Ширяєва [48] та інші дослідники. Оптимальність комунікації актуалізує момент сприятливої взаємодії мовця та слухача. Таке спілкування передбачає гармонізацію результату відповідно до очікування адресата.

Текст новин є формою передавання інформації, спрямованої на вплив адресанта на адресата. Тому його рисами є динамічність, певна напруженість і діалогічність. Саме діалогічне мовлення з усіх видів мовленнєвої діяльності є найприроднішим, генетично первинним, поширеним на всі сфери життя суспільства та рівні взаємин між людьми.

Діалогічність постає у формі мовленнєвої реалізації комунікативності як орієнтованість на адресата, відображена в мовних особливостях висловлення. Діалогізація монологічного мовлення являє собою процес уведення до монологічного мовлення питальних конструкцій, семантика яких відображає адресованість, звернення мовлення (думок) до іншого суб'єкта.

Функція впливу є однією з характерних для політичного дискурсу. Нею продиктована необхідність уживання запитань як засобів діалогізації

авторського мовлення. Застосування діалогізованих утворень у політичному тексті пов'язане зі створенням враження відкритості авторської позиції, з орієнтацією мовлення на максимально активне сприйняття, розуміння та реакцію адресата, особливо емоційне передавання семантичних позицій, оцінкою всіх викладених поглядів.

Уведення до тексту спрямування запитань сприяє приверненню уваги адресата до певної інформації, посиленню виразності й акцентуванні на особливо важливих компонентах повідомлення. Майже кожне питальне речення в політичному тексті використовують із цією метою, але їхнє функційне призначення різне.

Первинною функцією запитання є пошук інформації й отримання відповіді. Вторинною функцією запитань можна назвати не пошук інформації, а її передавання, безпосереднє повідомлення про щось. Із-поміж вторинних функцій питальних утворень доцільно виокремити п'ять основних типів:

- експресивно забарвлене твердження;
- експресивно забарвлене заперечення;
- питальне речення зі значенням посилення експресивних відтінків;
- спонування до дії;
- активізація уваги співрозмовника.

Уживання питальних речень у їхній вторинній функції ускладнене додатковим значенням. Вони залишаються питаннями тільки формально. Зокрема, питальні речення першого типу, які виконують функцію експресивно забарвленого твердження, акцентують на категоричності, тобто однозначності твердження, на можливості чи закономірності дії, на звичності чи випадковості явища дійсності, наприклад: *Разве задержанных не отпустили? Не заведено никаких уголовных дел* [<https://www.obozrevatel.com/rus/>]. *Скажите, пожалуйста, почему в Украине пенсионеры разделены на сорта - в одних пенсия 1,35 % за год работы, в других 90 % заработка без учета стажа. И таких категорий восемнадцать. Мне казалось, что в правовом государстве закон должен быть одинаковым для всех. Это что есть проблема, которая*

для всех закон должен быть одинаковым? [<https://korrespondent.net> 15.10.2022].

Другу групу питальних речень вторинної функції утворюють конструкції, які репрезентують емоційно забарвлене заперечення. Такі одиниці маркують неприпустимість або неможливість дій, недоцільність їх. Зазвичай у таких запитаннях імпліцитно виражена негативна відповідь: *Вы считаете, что вы профпригодны после таких вещей, когда вы элементарных вещей не знаете?* [<https://www.dpo.ua/rus> 08.05.2021].

Так само на негативну відповідь наштовхують запитання: *Ну, как можно было в условиях, когда экономика падает, увеличить расходы на 54 %* [<https://www.obozrevatel.com/rus/> 30.01.2019].

Близькою за прагматичними характеристиками є така мовленнєва ситуація: *Какое я имею право получать дотации из бюджета? А я их получаю, потому что я плачу за газ. Мы покупаем в России газ по 305 долларов, а я оплачиваю по 100 долларов. Мы этого не видим, потому что это из-за цені происходит. И мне дотируют каждый год потребления газа. Не только мне, я же не один в такой ситуации* [<https://www.obozrevatel.com/rus/> 15.06.2017].

До третьої групи належать питальні речення, що мають значення посилення. Структурно вони містять повтори попередніх реплік і можуть маркувати найрізноманітніші експресивні відтінки (невдоволення, страх, занепокоєння, здивування тощо). Наприклад.: *Внутри каждого из нас есть очень важные черты как восточной, так и западной цивилизационной идентичности. Здесь уже звучало... Мы не хотим быть крепостными, и это означает, что мы хотим быть свободными людьми? Нет, это еще не означает этого. Если мы хотим быть также господами над кем-то, вот только тогда это означает, что мы хотим быть действительно свободным человеком* [https://www.dpo.ua/rus 05.09.2019]. *Мы хотим, чтобы нас не обманывали, чтобы к нам обращались только с правдой. А или мы всегда с правдой обращаемся к других? Мы хотим, чтобы к нам были справедливыми. А или мы самые всегда справедливые к других? Мы не хотим быть нет от кого зависимыми. А или мы не нуждаемся в, чтобы от нас были люди*

зависимые [<https://www.dpo.ua/rus> 08.12.2021].

Четверту групу утворюють вторинні питальні речення, що виконують функцію спонукання до дії. Зазвичай такі конструкції в контексті мають значення риторичного спонукання, наприклад: *Тут уже упоминалося о моральном кодексе строителя коммунизма* [<https://korrespondent.net> 07.11.2019].

ВИСНОВКИ

Реалізоване дослідження експресивних синтаксичних конструкцій у їхній динаміці та дистрибуції у новинному дискурсі російськомовних версій українських інтернет-видань дає підстави стверджувати, що їх мова насичена стилістично маркованими засобами впливу на аудиторію.

Одним із визначальних чинників експресивного впливу на читача (слухача) є синтаксична будова тексту. Мовленнєва експресія є складною лінгвостилістичною категорією, яка виявляється у вигляді підсиленої виразності повідомлюваного й спирається на цілий комплекс соціальних, психологічних і внутрішньомовних факторів.

У вітчизняному й зарубіжному мовознавстві ведеться дискусія стосовно статусу й тлумачення поняття «експресивного синтаксису», проблеми класифікації засобів експресивного синтаксису, їх функціонально-стилістичної ролі в художньому мовленні та проблеми розрізнення понять «експресія», «експресивність», «емоційність».

Експресивність являє собою лінгвістичну категорію, репрезентовану в мові та мовленні й представлену сукупністю ознак мовної / мовленнєвої одиниці, а також цілого тексту, завдяки яким автор виражає суб'єктивне ставлення до змісту чи до адресата мовлення.

Категорія експресивності взаємодіє зі структурними та значною мірою семантичними категоріями тексту. Експресивні синтаксичні конструкції слугують засобом вираження не тільки лінгвістичної категорії експресивності, а й ключових текстових категорій зв'язності та цілісності, а також текстотвірної категорії персональності.

Для досліджуваних текстів характерна наявність таких експресивних синтаксичних конструкцій як неповне речення (власне-неповне й еліптичне), питальне, окличне та заперечне речення, що виявляють різну кількісну дистрибуцію в аналізованому матеріалі.

Вибір автором конкретної експресивної синтаксичної конструкції спричинює посилення функції впливу, а також прогнозує набір окремих функцій, таких як функція деталізації опису, функція значеннєвої та інтонаційної актуалізації, некатегоричності судження, функція ритмізації висловлення, підвищення емфатичного виокремлення елементів висловлення тощо.

Відзначено взаємодію експресивності й інтенсивності як текстового маркера. Емоційний вплив новинного тексту залежить від тематики й інформаційного приводу, що актуалізує категорію емоційності.

Зафіксовано, що, парцеляція на рівні простого речення є досить поширеною у таких текстах, бо дає змогу більш лаконічно, логічно й, водночас, емоційно висловити свою думку. Це може бути парцеляція як головного члена речення, так і другорядного.

Не менш вживаною є парцеляція на рівні складного речення, а точніше парцеляція складносурядного та складнопідрядного речення, що демонструють різні типи смислових відношень між частинами. Трапляються подекуди речення, де засобом зв'язку служать частки або вставні слова.

У великій кількості зафіксовано обірвані (неповні) речення, які є своєрідним стилістичним прийомом «умовчання» й використовуються автором задля надання реплікам героїв ще більшої експресивності й емоційності. Обірвані речення ми класифікували на дві групи: а) обірвані синтаксичні конструкції із зовнішніми причинами незавершення, що становлять меншу частину; б) обірвані синтаксичні конструкції із внутрішніми, тобто психологічними причинами незавершення, що становлять більшу частину.

Синтаксична експресія в конструктивному розумінні пов'язана з різними видами синтаксичної розчленованості, послабленням синтагматичних зв'язків. Одну з провідних функцій в експресивному синтаксисі (як у писемному, так і в усному мовленні) виконують сегментовані конструкції, які увиразнюють комунікативну значущість елементів мовлення, що сприяє структуруванню та сприйняттю інформації.

Розглянуті експресивні синтаксичні конструкції мають низку типологічних особливостей, в основі яких лежать типологічні відмінності різних публіцистичних жанрів. Визначено вибір експресивних синтаксичних засобів, за допомогою яких відбувається маніпуляція суспільною свідомістю.

Матеріали й висновки дослідження можуть слугувати орієнтиром для вивчення експресивних елементів інших рівнів мовної системи, а також для аналізу інших одиниць рівня синтаксису в їхньому взаємозв'язку з експресивними конструкціями.

Перспективним є напрям подальшого вивчення семантики та функцій експресивних синтаксичних конструкцій через проведення зіставного дослідження експресивного синтаксису в текстах різної функційно-стильової належності, а також жанрових особливостей у межах публіцистичного стилю мовлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Акимова Г. Н. Новое в синтаксисе современного русского языка : учебное пособие. Москва : Высшая школа, 1990. 168 с.
2. Батринчук З. В. Еліпсис як один із інструментів вираження експресивності в сучасному епістолярному дискурсі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : «Філологія»*, 2017. № 27. С. 11-13.
3. Бекетова О. В. Структурно-семантичні та функціональні особливості фігур повтору в аргументативних текстах. *Вісник КДЛУ. Серія : Філологія*. Київ, 1997. №5. С. 3-13.
4. Бекетова О. В. Фігури повтору як лінгвостилістичні засоби аргументації *Вісник КДЛУ. Серія : Філологія*. Київ, 1997. №3. С.3-8.
5. Богатько В. В. Явища еліпсису в мові сучасної української публіцистики : дис...канд. філол. наук : 10.02.01 / Вінницький державний педагогічний університет. Вінниця, 2005. 176 с.
6. Бойко Н. І. Українська експресивна лексика в словнику мови і мовлення : навчальний посібник. Ніжин : НДПУ ім. М. Гоголя, 2002. 217 с.
7. Бойко Н.І. Типи лексичної експресивності в українській літературній мові. *Мовознавство*. 2002. №2-3. С.10-22.
8. Вавринюк Т. Засоби експресивного синтаксису в художньому тексті. *Філологічні студії : Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету* . 2013. Вип. 9. С. 222-228.
9. Вавринюк Т. Особливості функціонування парцельованих конструкцій у публіцистичному тексті. *Філологічні студії : Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету* . 2015. Вип. 13. С. 249-254.
10. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис. Київ : Либідь, 1993. 368 с.

- 11.Галайбіда О. В. Вставлені конструкції в українському художньому тексті : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2009. 20 с.
- 12.Грищенко А. П. Незакінчене речення. *Українська мова* : енциклопедія / за заг. ред. В. М. Русанівського. Київ, 2004. С. 405-406.
- 13.Гуйванюк Н. Експресивний синтаксис : досягнення і проблеми *Актуальні проблеми синтаксису* : матеріали міжнар. наук. конф., м. Чернівці, 19-21 жовт. 2006 р. Чернівці, 2006. С. 267-275.
- 14.Гуменюк О. Експресивність лексичних засобів у мові та мовленні. *Україністика : нові імена в науці* / за ред. О.В. Тихонової. Київ : Видавництво ГДПШМ, 2006. С.77-80.
- 15.Дегтярьова І. Стилiстичний синтаксис української постмодерністської прози. *Українська мова*. 2009. № 3. С. 27-38.
- 16.Денисенко З. Парцеляція як явище експресивного синтаксису. *Мовознавчий вісник*. Черкаси, 2008. Вип. 6. С. 67-73.
- 17.Дудик П. С. Синтаксис сучасного українського розмовного літературного мовлення (Просте речення; еквіваленти речення) : монографія. Київ : Наукова думка, 1973. 288 с.
- 18.Дудик П. С. Явища номінації, сегментації і контамінації в структурі речення. *Синтаксис словосполучення і простого речення* / за ред. І.Р. Вихованця. Київ : Наукова думка, 1975.- С.43-52.
- 19.Єрмоленко С. Я. Лінгвостилістика : основні поняття, напрями й методи дослідження. *Мовознавство*. 2005. № 3-4. С. 112-125.
- 20.Єрмоленко С. Я. Синтаксис і стилістична семантика : монографія. Київ : Наукова думка, 1982. 210 с.
- 21.Загнітко А. П. Актуальні проблеми текстової лінгвістики : закономірності внутрішньотекстової організації. *Лінгвістичні студії*. 1999. Вип. 5. С. 95-11.
- 22.Загнітко А. П. Еквіваленти речення : статус, обсяг і функційна типологія. *Лінгвістичні студії*. 2009. Вип. 19. С. 79-91.

23. Загнітко А. П. Сучасні лінгвістичні теорії : монографія. Донецьк : ДонНУ, 2006. 338 с.
24. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови : Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. 992 с.
25. Зверєва О. С. Функціонування парцельованих конструкцій у сучасному російському поетичному мовленні : автореф. дис. ... наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.02. Київ, 1998. 16 с.
26. Іванова Л. О. Еквіваленти речень в російській мові. *Мовознавство*. 1980. № 1. С. 19-25.
27. Івкова Н. М. Фігури експресивного синтаксису в сучасній публіцистичній літературі : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Горлівка, 2007. 218 с.
28. Івкова Н. М. Співмірність між парцельованими і приєднувальними конструкціями. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2005. № 2. С. 249-253.
29. Івкова Н. М. Способи текстової актуалізації. *Донецький вісник Наукового товариства ім. Шевченка*. Донецьк : Східний видавничий дім, 2004. С. 568-573.
30. Кадомцева Л. О. Синтаксис простого речення. Київ : Вища школа, 1995. - С. 110-114.
31. Коноplenко Н. А. Текстотвірний потенціал парцельованих конструкцій : дис. .канд. філол. наук : 10.02.01. Донецьк, 2007. 186 с.
32. Конюхова Л. І. Явище парцеляції в мові сучасних засобів масової комунікації : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Львів, 1999. 174 с.
33. Маприч С. Н. Парцелированные конструкции в современном украинском литературном языке : автореф. дисс. ... канд. філол. наук : 10.02.01 Киев, 1988. 31 с.
34. Марич С. М. Стилiстичний синтаксис української мови : навчальний посiбник. Київ : ІСДО, 1993. 72 с.

- 35.Матвійчук О. М. Експресивний синтаксис [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/5802/1/221-223.pdf>.
- 36.Мацько Л. І. Стилїстика сучасної української мови. Київ : Академія, 2005. 462 с.
- 37.Мойсієнко А. К. Структурно-семантична організація простого ускладненого речення : навчальний посїбник Київ : Видавничо-полїграфїчний центр «Київський університет», 2006. 167 с.
- 38.Омаева З. Я. Синтаксические конструкции экспрессивного типа как средство выражения авторских интенций (на материале художественных произведений В. В. Набокова) : дисс. . канд. филол. наук : 10.02.02. Махачкала, 2006. 176 с.
- 39.Плющ Н. Парцеляція як засїб експресивного синтаксису. *Українська мова і література в школі*. 1981. №1. С. 68-71.
- 40.Селїванова О. О. Лїнгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля, 2010. 844 с.
- 41.Сковородников А. П. Эллипсис как стилистическое явление современного русского литературного языка : Красноярск : Изд-во Красноярского гос. ун-та, 1978. 95 с.
- 42.Сушинська І. М. Структурно-функціональні різновиди номінативних речень у сучасній українській мові : дис... канд. філол. наук : 10.02.01. Донецьк, 2000. 208 с.
- 43.Ткачук В. М. Категорія суб'єктивної модальності : монографія Тернопіль : Підручники й посїбники, 2003.- 240 с.
- 44.Цоллер В. Н. Экспрессивная лексика: семантика и прагматика. *Филологические науки*. 1996. № 6. С. 64-74.
- 45.Чабаненко В. А. Стилїстика експресивних засобів української мови : монографія. Запорїжжя : ЗДУ, 2002. 351 с.
- 46.Ширяева О. В. Семантика повтора и разноуровневые средства его выражения в идиостиле Д. Хармса : автореф. дис... канд.филол. наук : 10.02.19. Ростов-на-Дону, 2009. 20 с.

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Богочарова Діана Олександрівна, студент(ка) магістратури, форми навчання *заочної*, факультету *філологічного* спеціальності 035 «Філологія» спеціалізації 035.034 «Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – російська» освітньої програми «Російська мова і зарубіжна література. Друга мова», адреса електронної пошти bogocarovad@gmail.com підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Синтаксичні засоби формування експресивності у російськомовному новинному дискурсі українських інтернет-видань»

- відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;
- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;
- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) Богочарова Д.О.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (науковий керівник) Мацегора І.Л.